

Poglavlje 7

Ἴσοκράτους Βούσιρις 28, 1

O autoru

Izokrat (Ἴσοκράτης, 436. – 338.) potječe iz bogate atenske obitelji, no većinu je imovine izgubio u Peloponeskom ratu tako da se 403. prihvaća pisanja govora (logografije). Oko 390. napušta to zanimanje i počinje podučavati izlažući pedagoške, filozofske i političke stavove u oglecima koji su imali oblik govora, no nisu bili namijenjeni javnoj i usmenoj izvedbi. Politički, zalagao se za prilagodbu rastućoj moći Filipa Makedonskog i za panhelensko jedinstvo. Sebe je smatrao filozofom i pedagogom, a ne govornikom i retoričarom. Njegova škola usvojila je široko poimanje retorike i primijenjene filozofije, a privlačila je učenike iz cijeloga grčkog svijeta (uključujući Izeja, Likurga i Hiperida) postavši tako glavni takmac Platonovoj Akademiji. Izokrat je silno utjecao na obrazovanje i retoriku u helenističko, rimsko i moderno doba, sve do XVIII. stoljeća.

O tekstu

Buzirid (Βούσιρις) napisan je poslije 390. pr. Kr., kada je Izokrat započeo javno i obrazovno djelovanje. To je vrijeme kada na društvenoj i misaonoj razini prevladavaju pitanja politike i uvjerljivog govorenja, filozofije i obrazovanja. Sva su ta pitanja obilježena mišlju i djelom filozofa Platona, no *Buzirid* je jedan od rijetkih sačuvanih spisa koji izlažu ideje drukčije od Platonovih ili njima konkurentne.

Izokratovo je djelo oblikovano kao pismo retoričaru i sofistu Polikratu. Polikratovo djelovanje predstavlja sve ono čemu se Izokrat u retorici i obrazovanju protivi. Svoju estetiku Izokrat zaodijeva u pohvalu egipatskog kralja Buzirida. Pritom razmatra egipatsku civilizaciju i njezinu važnost. Sadržajnu raznovrsnost prati i raznolikost stila pa se u tekstu izmjenjuju polemič-

nost, sarkazam, šaljivost, pripovijedanje i epideiktičan ton. *Buzirid* je važan za razumijevanje javne uloge Izokrata kao pisca i odgojitelja.

Grčka mitološka literatura različito prikazuje Buziridovo podrijetlo i život. Prema mitografu Apolodoru (II. st. pr. Kr.), Buzirid je bio sin boga Posejdona i Epafove kćeri Lizijanase; nakon što je Egipat devet godina morila glad, prorok Frazije s Cipra obznanjuje da će ona prestati ako Egipćani svake godine žrtvuju Zeusu jednog stranca. Buzirid je prihvatio savjet i prvo ubio samog Frazija, a zatim i sve ostale strance. Kad je Heraklo došao u Egipat, i njega su svezali da ga žrtvuju. No, Heraklo je rastrgnuo lance te ubio i Buzirida i njegovu svitu.

Početak Izokratova djela, ovdje donesen, izlaže kako je Pitagora od Egipćana naučio filozofiju i donio je u Grčku.

Pročitajte naglas grčki tekst.

Isoc. Busiris 28.1

Ἀφικόμενος εἰς Αἴγυπτον καὶ μαθητῆς ἐκείνων γενόμενος τὴν τ' ἄλλην φιλοσοφίαν πρῶτος εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐκόμισεν, καὶ τὰ περὶ τὰς θυσίας καὶ τὰς ἀγιστείας τὰς ἐν τοῖς ἱεροῖς ἐπιφανέστερον τῶν ἄλλων ἐσπούδασεν, ἡγούμενος, εἰ καὶ μηδὲν αὐτῷ διὰ ταῦτα πλέον γίγνοιτο παρὰ τῶν θεῶν, ἀλλ' οὖν παρὰ γε τοῖς ἀνθρώποις ἐκ τούτων μάλιστ' εὐδοκιμήσειν. Ὅπερ αὐτῷ καὶ συνέβη· τοσοῦτον γὰρ εὐδοξία τοὺς ἄλλους ὑπερέβαλεν ὥστε καὶ τοὺς νεωτέρους ἅπαντας ἐπιθυμεῖν αὐτοῦ μαθητὰς εἶναι, καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἢ διον ὄραν τοὺς παῖδας τοὺς αὐτῶν ἐκείνῳ συγγιγνομένους ἢ τῶν οἰκείων ἐπιμελουμένους. Καὶ τούτοις οὐχ οἷόν τ' ἀπιστεῖν· ἔτι γὰρ καὶ νῦν τοὺς προσποιουμένους ἐκείνου μαθητὰς εἶναι μᾶλλον σιγῶντας θαυμάζουσιν ἢ τοὺς ἐπὶ τῷ λέγειν μεγίστην δόξαν ἔχοντας.

Analiza i komentar

Ἀφικόμενος εἰς Αἴγυπτον
καὶ
μαθητῆς ἐκείνων γενόμενος

τήν τ' ἄλλην φιλοσοφίαν
 πρῶτος
 εἰς τοὺς Ἑλληνας
 ἐκόμισεν,
 καὶ τὰ περὶ τὰς θυσίας
 καὶ τὰς ἀγιστείας τὰς ἐν τοῖς ἱεροῖς
 ἐπιφανέστερον
 τῶν ἄλλων
 ἐσπούδασεν,
 ἡγούμενος,
 εἰ καὶ μηδὲν
 αὐτῷ
 διὰ ταῦτα
 πλέον γίγνοιτο
 παρὰ τῶν θεῶν,
 ἀλλ' οὖν
 παρὰ γε τοῖς ἀνθρώποις
 ἐκ τούτων
 μάλιστ' εὐδοκιμήσειν.

Ἀφικόμενος ἀφικνέομαι doći; n. sg. m. r. ptc. aor. med.; neizrečeni je subjekt Πυθαγόρας

εἰς Αἴγυπτον § 78, § 82, § 83

μαθητῆς ἐκείνων § 100, § 213.3, § 442.1; ἐκείνων sc. Αἰγυπτίων, genitiv zamjenice izražava pripadnost, odgovara hrvatskoj posvojnoj zamjenici γερόμενος γίγνομαι postati; n. sg. m. r. ptc. aor. med.; glagol nepotpuna značenja otvara mjesto imenskoj dopuni (μαθητῆς)

τήν τ' ἄλλην... καὶ τὰ περὶ τὰς θυσίας... καὶ τὰς ἀγιστείας... koordinacija rečeničnih članova s pomoću sastavnih veznika; τ' = τε § 68.c

τήν τ' ἄλλην φιλοσοφίαν § 212, § 82, § 90

πρῶτος § 223-224

εἰς τοὺς Ἑλληνας § 80, § 82, § 131

ἐκόμισεν κομίζω εἶς τινα prenijeti komu, donijeti komu; 3. l. sg. ind. aor. akt.

τὰ περὶ τὰς θυσίας § 82, § 90; prijedložni izraz περὶ + a.: povezano s..., § 418, § 433; poimeničenje članom § 373. Za prevodenje ove sintagme

treba uz član τὰ zamisliti riječ πράγματα: τὰ περὶ τὰς θυσίας πράγματα, stvari povezane s prinošenjem žrtava
 τὰς ἀγιστείας τὰς ἐν τοῖς ἱεροῖς § 82, § 90, § 82; atributni položaj ostvaren ponavljanjem člana, § 375: svete obrede u hramovima
 ἐπιφανέστερον § 153, § 194.2, § 198; ovdje upotrijebljeno priložno τῶν ἄλλων § 80, § 82, § 212; genitiv usporedbe (comparationis), § 404
 ἐσπούδασεν σπουδάζω baviti se; 3. l. sg. ind. aor. akt.
 ἡγούμενος ἡγέομαι smatrati; n. sg. m. r. ptc. prez. medpas.; *verbum sentiendi* otvara mjesto dopuni u infinitivu
 εἰ καὶ kombinacija veznika uvodi dopusnu rečenicu § 480
 αὐτῷ § 207; *dativus commodi* § 412.1
 διὰ ταῦτα § 418, § 428.B, § 213.2; sc. διὰ τὰ περὶ τὰς θυσίας itd.; priložna oznaka uzroka: zbog toga...
 πλέον § 202, § 196
 γίγνοιτο γίγνομαι postati; 3. l. sg. opt. prez. medpas.; fraza πλέον γίγνεται τινι netko dobiva više
 παρὰ τῶν θεῶν § 80, § 82; prijedložni izraz παρὰ + g.: od... § 418, § 434
 παρὰ... τοῖς ἀνθρώποις § 80, § 82
 γε naglašava drugi dio izbora: onda...
 ἐκ τούτων § 213.2; sc. ἐκ τῶν περὶ τὰς θυσίας itd.
 εὐδοκιμήσειν εὐδοκιμέω biti na dobru glasu; inf. fut. akt.; infinitiv ovisan o ἡγούμενος

Ἵπερ αὐτῷ καὶ συνέβη·

Ἵπερ § 443.3; a upravo to...

αὐτῷ § 207, sc. Πυθαγόρα

συνέβη συμβαίνω τινί dogoditi se komu; 3. l. sg. ind. aor. akt.

τοσοῦτον γὰρ

εὐδοξία

τοὺς ἄλλους

ὑπερέβαλεν

ὥστε καὶ
 τοὺς νεωτέρους ἅπαντας ἐπιθυμεῖν
 αὐτοῦ
 μαθητὰς εἶναι,
 καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ἥδιον ὄρᾶν
 τοὺς παῖδας τοὺς αὐτῶν
 ἐκείνῳ
 συγγιγνομένους
 ἢ
 τῶν οἰκείων
 ἐπιμελουμένους.

τοσοῦτον § 213.4; ovdje upotrijebljeno priložno

γὰρ čestica s uzročnim značenjem: jer..., § 517

εὐδοξία § 90

τοὺς ἄλλους § 80, § 82, § 212

ὑπερέβαλεν ὑπερβάλλω premašivati; 3. l. sg. ind. aor. akt.

ὥστε veznik uvodi zavisnu posljedičnu rečenicu, kod različitih subjekata otvara mjesto A+I: tako da...

τοὺς νεωτέρους ἅπαντας § 80, § 82, § 197, § 193

ἐπιθυμεῖν ἐπιθυμέω žudjeti, otvara mjesto infinitivu; inf. prez. akt. ἐπιθυμεῖν odgovara hrvatskom predikatu posljedične rečenice: tako da su svi mladići žudjeli postati njegovim učenicima

αὐτοῦ § 207, sc. Πυθαγόρου

μαθητὰς § 100

εἶναι εἰμί biti; inf. prez. akt.

τοὺς πρεσβυτέρους § 171, § 198, § 80, § 82; akuzativ ima ulogu subjekta u A+I (mjesto je A+I zbog različitih subjekata otvorio posljedični veznik ὥστε)

ἥδιον § 200, priložno: radije

ὄρᾶν ὀράω gledati; inf. prez. akt.

παῖδας § 127

τοὺς αὐτῶν ἐκείνῳ συγγιγνομένους § 80, § 82, § 208; αὐτῶν posvojni genitiv u atributnom položaju § 375; poimeničenje participa članom § 499; συγγίγνομαι τινι družiti se s kime, biti s kime; a. pl. m. r. ptc. prez. medpas.

ἢ komparativno: nego...

τῶν οἰκείων § 80, § 82; τὰ οἰκεῖα kućni poslovi
 ἐπιμελουμένους ἐπιμελέομαι τινος brinuti se za što, baviti se čime; a. pl. m.
 r. ptc. prez. medpas.

Καὶ τούτοις οὐχ οἷόν τ'
 ἀπιστεῖν·
 ἔτι γὰρ καὶ νῦν
 τοὺς προσποιουμένους
 ἐκείνου
 μαθητὰς εἶναι
 μᾶλλον σιγῶντας θαυμάζουσιν
 ἢ
 τοὺς
 ἐπὶ τῷ λέγειν
 μεγίστην δόξαν
 ἔχοντας.

τούτοις § 213.2

οἷον bezlična fraza οἷόν ἐστί τινι komu je moguće; otvara mjesto dopuni u
 infinitivu

ἀπιστεῖν ἀπιστέω ne vjerovati; inf. prez. akt.; infinitiv kao subjekt uz bez-
 lične izraze § 492

γὰρ čestica, ovdje uzročnog značenja: jer..., § 517

τοὺς προσποιουμένους προσποιέω, med. προσποιέομαι, otvara mjesto infi-
 nitivu: izdavati se za što, praviti se, LSJ προσποιέω II.4; a. pl. m. r.
 ptc. prez. medpas.; poimeničenje participa članom § 499

ἐκείνου § 213.3, § 442.1

μᾶλλον... ἢ više... nego..., koordinacija rečeničnih članova; § 204.3

σιγῶντας σιγάω šutjeti; a. pl. ptc. m. r. prez. akt.

θαυμάζουσιν θαυμάζω τινά diviti se komu; 3. l. pl. ind. prez. akt.

ἐπὶ τῷ λέγειν λέγω govoriti; inf. prez. akt.; poimeničenje infinitiva članom
 § 497; 418, § 436.B

μεγίστην δόξαν § 200, § 196, § 80, § 82, § 97

τοὺς ἔχοντας ἔχω imati, držati; a. pl. m. r. ptc. prez. akt. (objekt predikata
 θαυμάζουσιν); poimeničenje participa članom § 499: one koji imaju,
 one koji su stekli